

Nytt fra

ØSTMARKA

Medlemsblad for Østmarkas Venner 59. årgang Nr. 2/2025

*Oslos begeistring for Rausjø
Christian Skredsvig i Østmarka
Naturrestaurering i nasjonalparken*

SLÅ RING
OM
ØSTMARKA

Milorg-bautaen: Et krigsminne som er evig aktuelt

Av Helga Gunnarsdóttir

17. mars var det 80 år siden 14 nordmenn ble henrettet på Akershus festning, og 8. mai var det 80 år siden andre verdenskrig sluttet. Milorg-bautaen på Sarabråten i Østmarka ble reist 16. juni 1946, til minne om syv av de som ble henrettet i mars, og deres to kamerater som ble henrettet i februar samme år. Okkupasjonsmakten ville nekte de pårørende en grav å gå til og sørget for at likene forsvant, men nå kan levningene etter sju av de ni være funnet i Oslofjorden like utenfor Nesodden.

De ni Milorg-karene, som alle var aktive i Milorg-tropp 13132, var mellom 23 og 29 år gamle. De ga sine liv i en krig som var utløst av at nazistene kom til makta i Tyskland. En krig som satte store deler av verden i brann og krevde om lag 72 millioner menneskeliv, hvorav 45 millioner sivile.

Østmarkas Venner har arrangert minnestunden siden 1987, og den er vårt bidrag til å aldri glemme dem som falt i kampen for vår frihet og demokrati vårvinteren 1945.

Men få eller ingen av oss hadde trodd at vi 80 år seinere er på randen av lignende tilstander med en svært blodig og ødeleggende krig i Ukraina, en krig som nå har vart i over tre år. Siden oktober 2023 har om mulig en enda mer grusom krig utspilt seg på Gazastripen hvor antall drepte er på mer enn

50 000. Situasjonen kan betegnes som et folkemord på det palestinske folket. I skrivende stund er det også krigslignende tilstander mellom India og Pakistan, og slik kunne jeg fortsatt.

I forbindelse med 80 års-jubileet for freden den 8. mai har det vært mange markeringer rundt omkring i hele landet. Kong Harald talte ved minnesmerket på Trandumskogen, der 194 motstandsfolk ble skutt, drept og lagt i massegraver. Ifølge kommentatoren Harald Stanghelle i Aftenposten er dette antakelig den tydeligste 8. mai-talen som Kongen har holdt. Kong Harald stilte følgende spørsmål i sin tale på Trandumskogen.

– Hva er det verdt å kjempe for i dag? Når vi snakker om å verne om friheten og verdiene våre, hva betyr det egentlig?

Han svarte selv:

– I verden betyr det blant annet å vise gjensidig respekt for landegrenser. At vi respekterer internasjonale lover og regler. At vi kan samarbeide og stole på hverandre innen et fellesskap av allierte stater.

– I Norge betyr det å ha et folkestyre der flertallet erkjenner at en av deres viktigste oppgaver er å ta vare på mindretallet. Der ingen står over loven, og der alle mennesker er like mye verdt.

Nytt fra Østmarka – Medlemsblad for Østmarkas Venner

Utgiver: Østmarkas Venner,
Postboks 85 Nordstrand, 1112 Oslo
Ansvarlig redaktør: Helga Gunnarsdóttir
e-post: hegunna@online.no

Forsidebilde: Søndre Puttjern
Foto: Jørn Areklett Omre
Grafisk produksjon: Aksell AS – aksell.no
Opplag: 4 600
Frist for stoff til neste nr. er 1. august 2025
Utgis med støtte fra Oslo kommune

Østmarkas Venner arrangerer årlig en minnestund ved Milorgbautaen, der de falne har fått sitt navn. Kong Harald deltok på minnestunden i 2001. Foto: Espen Bratlie.

– I nærmiljøet, i hverdagen vår, verner vi om verdiene våre ved å unngå å spre løgner, men å snakke sant. Å ta ansvar for egne feil og handlinger. Å bry seg og være greie med hverandre. Ved å ikke bare være opptatt av å beskytte oss selv, men ta vare på flere rundt oss.

Vi som bor i Norge, er heldige ved å ha et statsoverhode så klokt som Kongen, som pre-sist og krystallklart setter ord på de viktigste universelle verdiene som vi må kjempe for. Vi må aldri glemme hvor privilegerte vi er som har levd i fred, frihet og demokrati – og en stadig voksende velstand – helt siden 1945. Men dette hellet fører også til at vi bør føle et særlig ansvar for de som ikke er så heldige som oss. Jeg ser derfor på den årlige

seremonien ved bautaen på Sarabråten som noe mer enn en minnestund over de falne i 1945: Den kan også være en markering av vår solidaritet med de som lever blant annet i Ukraina og Midt-Østen, under forhold som vekker minner om det Norge opplevde under krigsårene. Jeg tror at de som ga sitt liv for vår fred og frihet under krigen, ville tenkt på den måten.

Den politiske situasjonen i verden viser at fred, frihet og demokrati er ingen selvfølge og at vi hver dag må vokte og verne om det vi har oppnådd. Jeg håper derfor å se mange av dere ved Milorg-bautaen 4. juni hvor vi sammen i takknemlighet skal minnes at det er 80 år siden freden kom til verden, Norge og til Østmarka!

Styret i Østmarkas Venner 2025–2026

Leder: Helga Gunnarsdóttir 959 92 349
 Signe Nyhuus 976 24 869
 Bente Lise Dagenborg 419 22 941
 Lars Rogstad 450 04 970
 Marianne Siegel 486 05 772

Nestleder: Øyvind Pettersen 454 57 346

Kristin Lund 957 09 166
Varamedlemmer: Per Ivar Løkken 924 86 357
 Sigmund Hågvar 917 14 510
 Johan G. Ellingsen 909 21 568

Administrativ leder: Ingunn Lian Nylund 949 82 006, medlem@ostmarkasvenner.no
 E-post til styret og ansatte: fornavn@ostmarkasvenner.no

Styret i Østmarkas Venner, fra venstre: Signe Nyhuus, Bente Lise Dagenborg, styreleder Helga Gunnarsdóttir, Kristin Lund, Lars Rogstad og Øyvind Pettersen. Bak er Marianne Siegel og Johan G. Ellingsen. Per Ivar Løkken og Sigmund Hågvær var ikke til stede da bildet ble tatt.
Foto: Torbjørn Andersen

Dammyrveien preget årsmøtet i Østmarkas Venner

Tekst: Torbjørn Andersen

Årsmøtet i Østmarkas Venner 23. april ble holdt på Skullerudstua med i overkant av 130 medlemmer til stede. Det var meget god stemning på tross av alvorlige skyer i horisonten øst for Elvåga.

Årsmøtet åpnet med at medlemmene ble hilst velkommen av styrelederen, som gikk gjennom årsberetningen for 2024. Medlemmene var allerede før møtet godt kjent med årsberetningen siden den var trykket i sin helhet i medlemsbladet «Nytt fra Østmarka».

2024 var ett år der blant annet nasjonalparken ble feiret ved flere anledninger. Det var

offisiell åpning på Sandbakken 25. mai og markering av ettårsdagen på høsten i Bøler Kirke. Tre priser ble i løpet av høsten tildelt foreningen for arbeidet med nasjonalparken.

Fjoråret var ellers preget av mye arbeid knyttet til å forhindre at den ødeleggende Dammyrveien blir bygget og flere forsøk på å forhindre omfattende hogster i de gjenværende

naturskogene. Arbeidet med Dammyrveien blir også foreningens høyst prioriterte oppgave i 2025, noe budsjettet også bar preg av.

Signe Nyhuus nytt styremedlem

Styreleder og alle styre- og varamedlemmene som stilte til valg ble gjenvalgt. Styret fikk inn et nytt og meget erfarent styremedlem med nær tilknytning til Østmarka. Signe Nyhuus er oppvokst på Bøler og har de siste 40 årene bodd på Ulsrud på grensa til Østmarka.

Signe er biolog fra Universitetet i Trondheim/NTH i 1986. Hun har botanikk som hovedfag med hovedoppgaven «Diversitet som vernekriterium». Oppgaven inkluderte også arealproblematikk. Hun jobbet en kort periode hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus før hun begynte å jobbe på Senter for miljø og utvikling på Universitetet i Oslo.

I perioden 1998-2005 jobbet hun som seniorrådgiver i Byrådsavdeling for miljø og samferdsel i Oslo rådhus. Fra 2005 bygget hun opp avdeling for miljø og plan i Friluftsetaten og ble etter hvert direktør i Miljødivisjonen i Bymiljøetaten. Signe er engasjert i natur, miljø og friluftsliv. Hun er også en aktiv korist og sitter i styret i Norges korforbund.

Overrasket trofast medlem

Et høydepunkt fra årsmøtet som er verdt å nevne er da Kari Gundelsby, et trofast og engasjert medlem i Østmarkas Venner, ble overrasket med spesiell takk og blomster av styreleder Helga Gunnarsdóttir.

– Østmarka er det stedet der jeg hatt aller mest av mine glade dager fra jeg var bitteliten. Jeg kan nesten ikke leve uten at vi har

*Styreleder Helga Gunnarsdóttir og Kari Gundelsby.
Foto: Torbjørn Andersen*

den, og jeg er så opptatt av at vi bevarer den for de generasjonene som kommer, sier Gundelsby.

Selv var hun en av dem som var først ute med gratulasjoner da Østmarka ble nasjonalpark i Kongens statsråd i november 2023.

– Jeg er imponert over alt det Østmarkas Venner gjør. Det er helt utrolig og derfor forsøker jeg å oppmuntre dem litt både ved opp- og nedturer, sier Gundelsby.

I etterkant av årsmøtet holdt Marit Beate Kasin foredrag basert på boka hun har skrevet som heter «Naturparadokset». Du finner en artikkel om foredraget og boka på våre nettsider.

ØV mener at saken om Dammyrveien er interessant i et nasjonalt perspektiv. Bildet er fra blåstien over Svarvestolsbrenna, som Losby Bruk vil forvandle til en fire meter bred skogsbilvei med grøfter og 20 meter flatehogst på hver side. Foto: Helga Gunnarsdóttir.

Dammyrveien er stanset inntil Sivilombudet har tatt stilling til klagen

Tekst: Bjarne Røsjo

Etter at Østmarkas Venner og Naturvernforbundet klagde til Sivilombudet på Statsforvalterens tillatelse til å bygge Dammyrveien, ba foreningen også om utsatt anleggsarbeid. Statsforvalteren har nylig avgjort at Losby Bruk ikke kan starte med byggingen av veien før Sivilombudet har tatt stilling til klagen.

Østmarkas Venner (ØV) og Naturvernforbundet (NNV) klagde til Sivilombudet i midten av mars, etter at Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus hadde gitt Losby Bruk AS tillatelse til å bygge den omstridte Dammyrveien øst for Elvåga. De to organisasjonene skrev også til Statsforvalteren og ba om at byggingen av Dammyrveien ikke kan starte før Sivilombudet har behandlet klagen. Statsforvalteren svarte i begynnelsen av april og bestemte at Losby Bruk må vente på Sivilombudets avgjørelse. – Dette er en stor lettelse, sier ØVs styreleder Helga Gunnarsdóttir.

Statsforvalteren har sendt likelydende brev til ØV, NNV og Losby Bruk. I brevet vises det til forvaltningslovens paragraf 42, hvor det står at klageinstansen (som i dette tilfellet er Statsforvalteren) kan beslutte at et vedtak ikke skal iverksettes når det er sendt klage til Sivilombudet

Tre-trinns rakett

– Dette er det første trinnet i det vi kan kalle en tre-trinns rakett. Det neste trinnet kommer hvis/når Sivilombudet bestemmer seg for å ta saken til behandling, og det siste trinnet kommer i så fall når ombudet avgir et svar om Statsforvalterens vedtak, forteller Gunnarsdóttir.

– Sivilombudet er nemlig ikke pliktig til å behandle alle klager de får tilsendt. Vi håper og tror at saken om Dammyrveien er så interessant og prinsipielt viktig at den passerer dette viktige nåløyet. Saken handler blant annet om det kommunale selvstyret og kom-

munes rett til å nekte inngrep i natur, tilfører hun.

– Saksbehandlingsfeil og dårlig lovforståelse

Statsforvalteren godkjente i midten av februar Losby Bruks planer om å bygge Dammyrveien i Østmarka, til tross for at kommunestyret i Lørenskog to ganger hadde sagt «nei» to ganger. ØV og NNV skrev senere, i klagen til Sivilombudet, at Statsforvalterens vedtak bygger på flere saksbehandlingsfeil og hadde alvorlige mangler når det gjelder lovforståelsen. Lørenskog-politikerne anerkjente Losby Bruks rett til å drive hogst i sin egen skog, men mente blant annet at den omsøkte skogsbilveien ville bli et «et for omfattende permanent inngrep i naturen og landskapet i dette området».

Hvis Dammyrveien blir bygget, vil den bli det største inngrepet i Østmarka på mange år. ØV har kjempet mot Dammyrveien helt siden sommeren 2022, da det ble offentlig kjent at Losby Bruk hadde søkt om å bygge skogsbilveien for å få bedre tilgang til over 4000 dekar «hogstmoden» skog.

Sivilombudets oppgaver

Sivilombudets oppgave er å føre kontroll med forvaltningen, og kan undersøke klager fra borgere på den offentlige forvaltningen. Sivilombudet skal ifølge sivilombudsloven blant annet kontrollere at «embets- og tjenestepersoner og andre som virker i forvaltningens tjeneste ikke gjør feil eller forsømmer sine plikter», som det står i sivilombudslovens paragraf 3.

Statsforvalteren vil restaurere kulturlandskapet i Rausjøgrenda. En dugnadsgjeng fra ENØX tar en pust i bakken foran Øvresaga, etter to dagers hardt arbeid med å ta ned et gammelt sauegjerde som skal erstattes med et ulvesikkert gjerde. Foto: Bjarne Røsjø.

Naturrestaurering i Østmarka nasjonalpark og friluftslivsområde

Tekst: Christian Hillmann, Statsforvalteren

Østmarka nasjonalpark og Østmarka friluftslivsområde har et rikt mangfold av både naturtyper, naturelementer og skogstrukturer. I revidert nasjonalbudsjett i 2024 ble det bevilget tre millioner kroner til skogrestaurering i Østmarka, noe som vil være gunstig for både artsdiversiteten og friluftslivet.

I Østmarka finnes det etter norsk og europeisk målestokk også et rikt artsinventar, hvor bever, ulike arter av hjortevilt og til og med toppredatorer som ulv og gaupe er representert – og har vært det i lengre tid. I fjor ble også to otere observert, så det er lite igjen før skogen nærmest har et komplett pattedyrinventar.

Mye av skogen er relativt gammel, variert og har et godt biologisk mangfold. Dette er spesielt tydelig når man ser skogen opp mot lignende, store områder i lavlandet på Øst-

landet. Men noe av skogen er også synlig påvirket av skogbruk, og spesielt etterkrigstidens moderne skogbruk med flatehogster og skogplanting. De bestandene som nærmest er en monokultur, er imidlertid (og heldigvis) små i utstrekning i Østmarka.

Østmarka egnet for forskning og undervisning

Under verneprosessen ble det sammen med andre ting, satt fokus på Østmarkas geografiske beliggenhet og områdets egnethet som forsknings- og undervisningsområde innen-

for biologisk mangfold, – og kanskje spesielt knyttet til skog- og naturrestaurering.

Naturrestaurering er relativt nytt i Norge og for norsk naturforvaltning, men har nå fått et betimelig fokus gjennom spesielt internasjonale avtaler og innenlands prioriteringer. Bruk av verneområdene til å skaffe ny kunnskap, erfaringer og på sikt et enda bedre biologisk mangfold, inngår også i selve formålet med vernet.

Overraskelsen i fjor var stor da vi to dager før vi skulle arrangere en workshop om skogrestaurering i Østmarka, fikk vite at det i revidert nasjonalbudsjett ble gitt tre millioner øremerket til nettopp dette. Midlene kunne heldigvis overføres til 2025, og vi har nå bestilt en egen fagrapport for å få laget gode og prioriterte forslag til tiltak. Dette betyr at vi forhåpentligvis kan få iverksatt noe av selve restaureringsarbeidet allerede nå i år.

Hovedmålet med skogrestaurering er at tiltak som eventuelt gjennomføres i bestander som i dag har et svært lavt biologisk mangfold, vil føre til at artsdiversiteten (mengden og variasjonen av ulike arter) øker mye raskere enn ellers.

Det er også viktig at egnetheten for friluftsliv og opplevelse er bedre i en åpen og variert skog, enn i en lukket monokultur som i sin tid ble plantet for tømmerproduksjon.

Et annet mål med skogrestaureringen i Østmarka er at kompetanse og erfaringer som skapes gjennom dette arbeidet skal være til nytte utover Østmarka. Håpet er at det vi får av erfaringer kan bidra til økt kunnskap

om skogrestaurering og skape positive ringvirkninger også andre steder.

Restaurering av myrer og kulturlandskapet i Rausjø

I tillegg til skogrestaurering, har vi planlagt restaureringstiltak på myrene Starrmåsan og Tømmeråsmåsan/Krokholmsmåsan i Nordre Follo i år. Fra før er myrene Øgårdsmåsan, Eriksvannsmåsan, Fjøsmaåsan, Kjerringmyr og Olavsmyr restaurert av Oslo kommune og med støtte fra Statsforvalteren. I den grad noen stier eller løyper kan få mer fuktige forhold etter at grøfter tettes, vil vi også se på tiltak for å ivareta disse.

Så har vi lyst til å nevne at vi håper at vi kan få satt i gang restaurering av kulturlandskapet i Rausjøgrenda, og da spesielt områdene rundt Øvresaga. Dette både for det biologiske mangfoldet og for opplevelsen av kulturlandskapet og kulturhistorien i Rausjøgrenda. Vi håper at vi sammen med gode øvrige ressurser kan få åpnet et beiteområde, gjerde det inn med rovviltaviserende gjerder og få satt på beitedyr nå til sommeren.

Vi kan også nevne at det i 2024 ble gjennomført kalking av en rekke vann i nasjonalparken. Dette ble gjort for å bedre vannkjemien slik at både fisk, muslinger og krepsdyr får bedre forhold.

Så totalt sett håper vi at vernet ikke bare ivaretar verneverdiene, men også legger til rette for at verneverdiene øker raskere enn de ville ha gjort ved fri utvikling.

Dette er artikkel nr. 2 fra seniorrådgiver Christian Hillmann hos Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus. Den første stod i Nytt fra Østmarka nr. 1/2025.

Bystyret i Oslo gikk enstemmig inn for å kjøpe Rausjømarka da de diskuterte saken i 1963. På dette bildet fra våren 2025 er området representert ved DNT-hytta Øvresaga i forgrunnen og den gamle Rausjøskolen i bakgrunnen. Skolen eies i dag av Enebakk kommune og brukes som leirskole. Foto: Bjarne Røsjø.

Oslos langvarige begeistring for Rausjømarka

Tekst: Bjarne Røsjø

I 2012 gikk Oslos bystyre nesten enstemmig inn for å etablere en nasjonalpark i Østmarka, med Rausjømarka som et sentralt element. Begeistringen var enda større 49 år tidligere: I 1963 gikk nemlig et helt enstemmig bystyre inn for å kjøpe Rausjømarka. I nabokommunen Enebakk derimot, var interessen mer lunken.

– Det er en stor og gledelig sak bystyret her innbys til å vedta, jublet representanten Reidar Eriksen (Ap) da Oslos bystyre diskuterte kjøpet av Rausjø skog i Enebakk 17. oktober 1963. Det var mange politikere som var enig med ham: Formannskapets innstilling om å kjøpe eiendommen for 6 millioner kroner ble til slutt enstemmig vedtatt.

Gleden var ikke fullt så stor i Enebakks kommunestyre, som diskuterte den samme saken drøye fem måneder senere. Rausjømarka ligger nemlig i Enebakk, og kommunestyret skulle derfor ta stilling til om Oslo kommune skulle få konsesjon til å kjøpe området.

Enebakks ordfører Fritz Ungersnæss (Ap) likte ikke at Oslo skulle kjøpe Rausjømarka og foreslo isteden at Enebakk skulle erverve området, men det forslaget fikk bare to stemmer etter en lang debatt. Det var avgjørende at flertallet i kommunestyret ikke likte ordførerens finansieringsplan, og Oslos kjøpekontrakt ble derfor godkjent under forutsetning av at området ikke skulle utbygges.

Den forutsetningen ble ikke tatt ut av lufta: Det stod i kjøpekontrakten mellom selskapet And. H. Kiær og Oslo kommune at Rausjømarka skulle legges ut til friareal, står det i et fyldig referat i lokalavisa Øvre Smaalekene. Konsesjonen ble til slutt innvilget av Landbruksdepartementet.

Diskusjonene minner svært om det som skjedde da Østmarkas Venner i 2012 foreslo at det skulle opprettes en nasjonalpark i Østmarka, med Rausjømarka som et sentralt element. Bystyret i Oslo sa «ja» til nasjonalparken med 55 mot fire stemmer, mens kommunestyret i Enebakk sa et nokså kontant «nei».

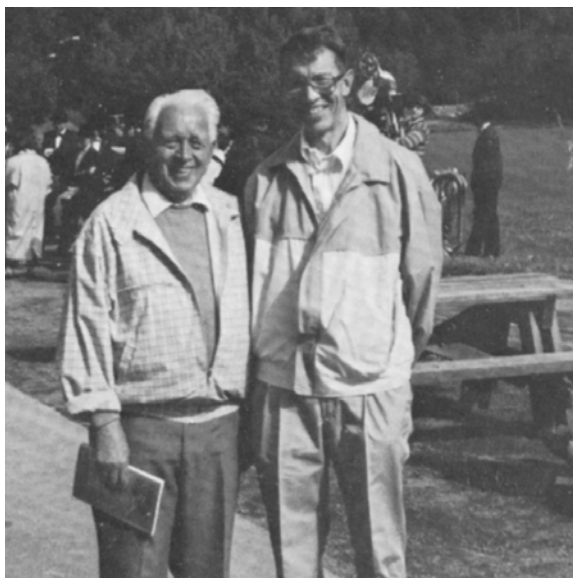
Hvorfor ville Oslo kjøpe Rausjø?

I dag er det interessant å lese referatene fra bystyrets og kommunestyrets diskusjoner om salget av Rausjømarka på 1960-tallet. Det framgår at Oslo kommune ville kjøpe Rausjømarka på 33 590 dekar for seks millioner kroner. Bystyre-papirene viser begrunnelsen for kjøpet:

« eiendommen har ypperlige forhold for et allsidig friluftsliv sommer som vinter og (vi) regner med at eiendommen på lengre sikt vil få den største betydning som rekreasjonsområde for Oslo-befolkningen ved siden av at den også har en rent skogbruksmessig verdi;

som skogbruksenhet karakteriserer skogsjefen eiendommen som middels.»

Saken var såpass klar at bare tre politikere fant grunn til å ta ordet da bystyret behandlet saken. Høyre-politikeren Erling Faaland tok opp det han kalte en liten menneskelig detalj: Det var ca. 100 hytteeiere i området, som hadde selveiertomter på mellom 1 og 2 mål. Disse eierne satt på både fiske- og jaktrettigheter, og Faaland var opptatt av at disse «ikke på noen måte vil komme i uleilighet overfor Oslo kommune som den nye eier». Dette var noe uklart formulert i sakens dokumenter, mente Faaland.

Reidar Eriksen (t.v.) var saksordfører da bystyret diskuterte kjøpet av Rausjø i 1963, og tre år senere ble han Østmarkas Venners første leder. På bildet er han sammen med den daværende ØV-lederen Kai Ekanger i september 1989. Foto: Østmarkas Venner.

Dette driftskartet fra 1918 viser grensene for Rausjø-eiendommen. OBS: Nord er til venstre! I vest (nederst) grenser området til Krokhol- og Fjeld-skogene, mens området støter mot Losbyskogen og Nordby i nord. I øst grenser området til Børterskogen, og i sør grenser området til Vik-eiendommen. En oppdemming har ført til at Askevann og de tre Kjerrmåsatjerna henger sammen, og en annen demning ved Skjelbreia har skapt den store Sagdammen, som strekker seg langt sørøstover mot Morttjernet.

– En ny provins til byen lagt!

Deretter var det Reidar Eriksen som tok ordet, og han la ikke skjul på sin begeistring. Eriksen ble for øvrig den første styrelederen i Østmarkas Venner da foreningen ble stiftet tre år senere – 8. november 1966.

frisk skogsluft på sine fridager, til erstatning for helsefarlig eksos og røykluft. Jeg vil også nevne den kolossale betydning det vil ha for byfolket både mentalt og fysisk å ha et større friluftsområde til rekreasjon og sport, sa Eriksen.

– Jeg vil si at i og med dette kjøp er en ny provins til byen lagt. Byfolket vil få større muligheter til å fylle lungene med ren og

– Byen vil ved dette kjøp få et like stort albue- og bevegelsesområde som i Nord- og Vestmarka, tilføyde han.

Reidar Eriksen var enig med Faaland i at hytteeierne særrettigheter for jakt og fiske var blitt noe uklare i forbindelse med salget, men la vekt på at fiskerettighetene måtte være fri for alle – også for hytteeierne.

Til slutt gikk ordet til Eugen Johannessen (Ap), som hadde nye opplysninger om jakt- og fiskerettighetene i Rausjø. Han var medlem i et arbeidsutvalg i den kommunale Fiskeadministrasjonen og hadde vært i et forhandlingsmøte med fem hytteeiere og deres sakfører. – Alt tyder på at det vil lykkes å komme til en helt tilfredsstillende ordning for begge parter, sa Johannessen. Det ville blant annet bli tillatt å fiske fra båt for de som allerede hadde båt, men «garnfiske kan det ikke bli tale om».

Eugen Johannessen tilføyde at hytteeierne har fått jaktrettigheter for 10 år, og deretter kommer de til å gå ut. – Når det gjelder jakt i Rausjø vil det ikke bli heretter, etter som jaktretten for de som nå har den går ut. Vi har jo fredet alle våre skoger, og det må vi også gjøre når vi overtar Rausjø skog. Vi kan ikke ha den jakten gående der heller heretter, sa han.

Helt til slutt gikk ordet til ordfører Rolf Stranger fra Høyre: – Flere har ikke bedt om ordet, og innstillingen anses som enstemmig bifalt, sa han – og slo klubba i bordet.

Jakt i Oslos kommuneskoger har for øvrig vært et diskusjonstema i over 100 år. På 1960-tallet kunne det virke som om det var et absolutt krav å gå med rød toppelse for å unngå å bli forvekslet med skogens konge de fire ukene elgjakta pågikk, står det i en artikkel på Oslo byarkivs nettsider.

Enebakk: Maratondebatt til de sene lørdagstimer

Diskusjonen i Enebakks kommunestyret ble vesentlig mer tidkrevende. Lokalavisa Øvre Smaalenene omtalte saken flere ganger, og i et referat 6. april 1964 som er bevart på Nasjonalbibliotekets nettsider står det at representanten Alf Raanæs først fremmet et utsettelsesforslag som falt mot tre stemmer. Deretter utviklet saken seg til en maratondebatt i «de sene lørdagstimer».

Ordfører Fritz Ungersnæss viste til at Enebakk Tomteselskap var i ferd med å utparksellere et område i Ytre Enebakk – det som senere ble til Vågla. Dette kunne skaffe kommunen en inntekt på 4,5 til 4,8 millioner kroner, langt på vei nok til å finansiere kjøpet av Rausjø. Deretter kunne driften av

Fritz Ungersnæss var ordfører i Enebakk i sju perioder, fra 1948 til 1975. Foto: Fra formannskapssalen i herredshuset.

skogen være innbringende nok til å nedbetale renter og avdrag på et lån på eventuelt 1,5 millioner kroner, mente ordføreren.

Senterpartiets gruppefører Einar Enger mente derimot det ville være «livsfarlig» å ta stilling til kjøp for en sum av seks millioner kroner, slik ordføreren hadde lagt fram saken. – Rausjø har til nå gitt ca. 40 000 kroner i årlig overskudd. Det blir en elendig forretning om dette alene skal forrente kjøpet, sa han.

Høyre-politikeren Ulf Oppegård, også kjent som datidens eier av Børter gård, mente derimot at det var enkelt å ta stilling til denne saken. – Enebakk kjøpte Vestby-Vik for 2 millioner kroner for mange år siden. Det endte med at kommunen gikk konkurs på handelen, – og det foreslåtte kjøpet tror jeg vil ende enda verre, sa han ifølge referatet i Øvre Smaalenene.

Ordføreren trodde at Enebakk kom til å angre

Også mange andre tok ordet, som Kåre Frantsen, Bernhard Liavaag, Karl Gjestang

og Erling Kjensli. Bjørn Oppegaard (H) sa mot slutten av debatten at han ikke kunne skjønne hvorfor Enebakk skulle betale 6 millioner kroner for at bygdefolk skulle få ferdes i Rausjø – så lenge de nå kan gjøre det gratis! – Det må være noe ordføreren sitter inne med som han hittil i debatten har underslått, mente Oppegaard.

Diskusjonen endte med at ordfører Ungersnæss ble nokså alene om å forsvare kommunens kjøp av Rausjø. – Jeg tror Enebakk en dag vil angre at kommunen ikke kjøpte Rausjø og stemmer etter min overbevisning, sa han. Men ordføreren tilføyde at når Enebakk ikke ville, kunne man tross alt ikke få noen bedre kjøper enn Oslo kommune, for der ville arealet være i sikre hender.

Oslo kommunes søknad om konsesjon ble deretter tatt opp til behandling, og ble godkjent mot to stemmer – fra ordfører Ungersnæss og Johs. Bjerkland.

Kiær eide Rausjømarka fra 1907

Selskapet And. H. Kiær & Co hadde eid Rausjømarka i 58 år da Oslo kommune til

Historiske dokumenter om Rausjø

Tre representanter for Østmarkas Venner – Lars Rogstad, Johan G. Ellingsen og Bjarne Røsjø – har lett etter historiske dokumenter om Rausjø. Vi har blant annet besøkt Norsk Skogmuseum i Elverum, som har hele 180 hyllemeter med arkiver etter Kiær-selskapet.

Dokumentene i Kiær-arkivet sier ikke direkte noe om hvorfor selskapet selger Rausjø, men skogtakstene tyder på at den mest lettdrevne skogen i denne kuperte delen av Oslomarka var hogd ut. Hele Kiær-imperiet med haugevis av skogeiendommer og bedrifter i hele landet ble kjøpt opp av Borregaard tidlig på 1960-tallet, og vi kan anta at Rausjø-skogene ble solgt som en følge av Borregaards inntreden og en sterkere satsing på treforedlingsindustri.

Ulf Oppegaard var skogbruker, lokalhistoriker og kommunepolitiker i Enebakk. Bildet er tatt under en utflukt med dampbåten «Lerken» på Børtervann i 1991. Foto: Bjarne Røsjø.

sist overtok området i 1965. Kjøpesummen i 1907 var kr. 1 040 000, viser kontrakten som er bevart i Kiær-arkivet på Norsk skogmuseum.

Kontrakten er undertegnet 14. august 1907 og består stort sett av juridiske formuleringer, men på side 2 ser vi at selgerne også tenker på noen av menneskene i Rausjø. Der står det nemlig at «Kjøberne vedtager at lade Husmand Paul Tangen og Husmandsenken Kaja Bysæteren uden Afgift eller Arbeids-

pligt beholde sine nuværende Pladse for deres levetid».

Kaja på Bysetra døde snaue tre måneder senere – 4 november. Da var hun 92 år gammel og hadde bodd på Bysetra siden 1839. Hennes fulle navn var Kaja Oline Knudsdatter.

Paul Tangens ordinære etternavn var Martinsen. Vi vet ikke når han døde, men et avsnitt i Even Saugstads bok «Østmarka fra

Eiendomssalg

Ved avtale av 6. november 1963 er Rausjø skog i Enebakk av And. H. Kiær & Co. solgt til Oslo kommune. Eiendommen omfatter tilsammen 33.590,5 dekar, herav 27.885,1 dekar produktiv skogmark. Kjøpesummen er 6 mill. kr. Oslo kommune har søkt om konsesjon for kjøpet. Andragendet er hittil blitt behandlet av Skogutvalget i Enebakk kommune, som formentlig har anbefalt at konsesjonsandragendet imøtekommes. Dette vil i neste omgang bli behandlet av herredstyre og dernest av Landbruksdepartementet.

I forbindelse med salget er det gitt A/S And. H. Kiær & Co. Ltd. fortrinnsrett til kjøp av fallende cellulosestømmer og kubb av gran og furu som avvirkes i Rausjø skog.

Slik ble salget av Rausjø omtalt i Kiær-konsernets årsrapport for 1964.

A til Å» viser at Pauls enke Kaisa (1837–1917) var den siste beboeren på Tangen. Da hun døde i 1917 ble huset revet.

Rausjømarka vender tilbake

Rausjømarkas skjebne kom tilbake til politikerne i Oslo og Enebakk mange år senere, etter at Østmarkas Venner (ØV) i mai 2012 presenterte forslaget om å opprette nasjonalpark i Østmarka for Oslos daværende miljøbyråd Ola Elvestuen. Flertallet i Oslo kommune gikk begeistret inn for nasjonalpark-tanken da bystyret gjorde et viktig vedtak 6. mars 2013, med 55 stemmer mot fire fra Fremskrittspartiet. Vedtaket lød slik:

«Bystyret gir byrådet fullmakt til å fremme en sak for statlige myndigheter med en bredest mulig regional forankring om en nasjonalpark i Østmarka».

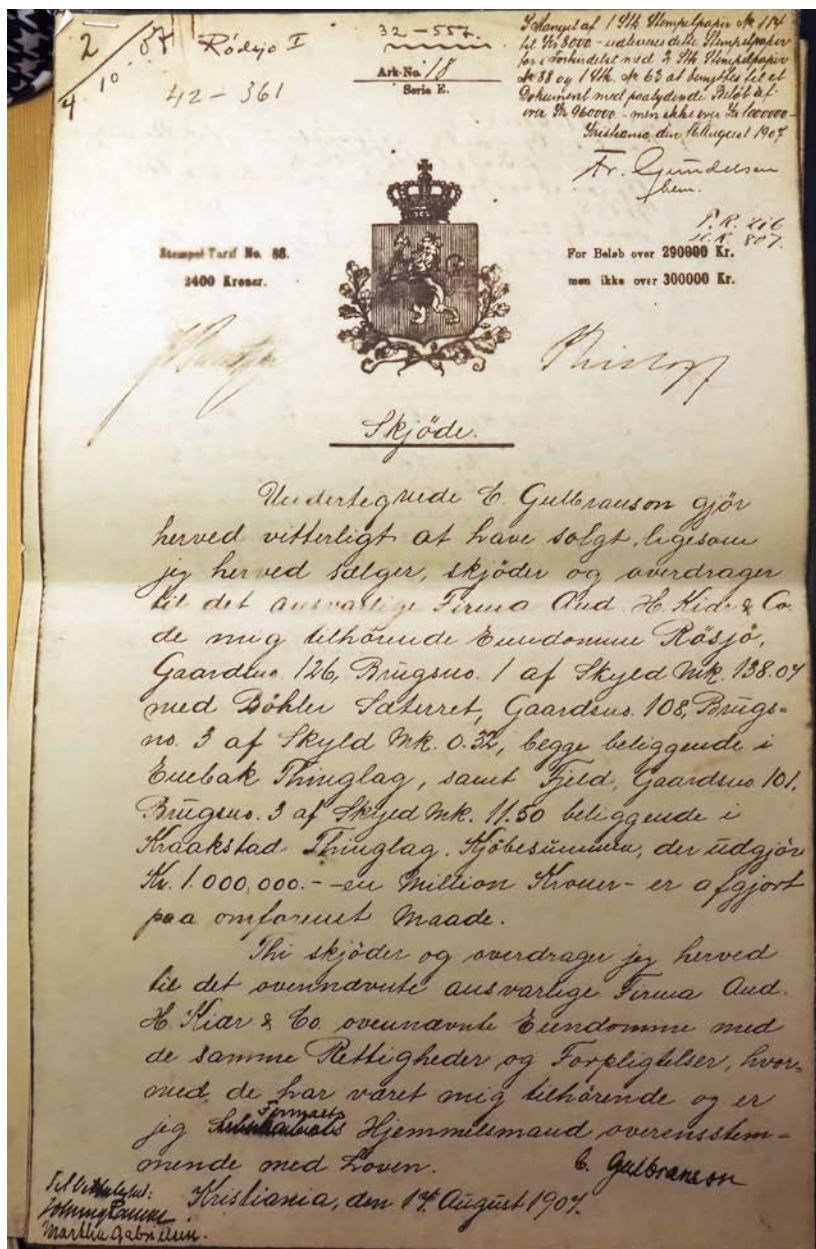
Enebakk og de fire andre Østmarka-kommunene vendte imidlertid tommelen ned i første omgang. Det politiske flertallet i Lørenskog, Rælingen, Ski og Oppegård snudde etter hvert, men i Enebakk ble det ikke fler-

tall for nasjonalparken før den var blitt vedtatt – stor, kortreist og unik – 10. november 2023. Dette kan du lese mer om i fem historiske artikler på Østmarkas Venner nettside.

Private eiere i Rausjø i 302 år

Rausjømarka har hatt mange eiere siden 1663, da kong Frederik III solgte Enebakk allmenning (som omtrent tilsvarer det vi nå kaller Rausjømarka) til Christopher Didrichsen fra Fredrikstad. Didrichsen solgte videre til futen Jens Poulsen etter bare fem måneder. Etter en serie eierskifter kom Peder Cudrio inn som eier av Rausjø i 1761. Da han døde i 1765 overtok enken Karen Cudrio området, og hun satt resten av sitt liv som eier av ca. 150 000 mål vest for Øyeren, inkludert Losby og Rausjø.

I 1837/38 solgte den daværende eieren Morten Anker til godseieren Hans Gulbranson, og omkring 1860 gikk godset i arv til sønnene Carl August og Hagbarth Rudolph. Carl August Gulbranson kjøpte ut broren i 1870.

Skjøtet fra 1907: «Undertegnede C. Gulbranson gjør herved vittentligt at have solgt, ligesom jeg herved sælger, skjøder og overdrager....»

Bysetra i Rausjømarka var opprinnelig seter for gården By på Flateby, men ble senere husmannsplass under Rausjøbruket. Bildet er fra 1929, nå er setra en velholdt speiderhytte. Foto: Anders B. Wilse / Norsk Folkemuseum / Digitalt Museum.

De private eierne drev et ganske forsiktig skogbruk i flere hundre år, men i 1907 solgte Gulbranson hele Rausjø til selskapet And. H. Kiær & Co, som i mange år var Norges ledende trelastbedrift. Bedriften hadde to store sagbruk i Fredrikstad og var ledende i bransjen i Norge på denne tiden.

«Da kom revolusjonen: Så mye tømmer som mulig skulle tas ut så fort som mulig og fløytes til Fredrikstad, der Kiær eide flere sager og trelastbruk», skrev Enebak historielag i medlemsbladet IGN nr. 2-2000.

I 1965 solgte Kiær-selskapet Rausjø til Oslo kommune ved Skogvesenet for 6 millioner kroner. Dette markerte slutten på et privat eierskap som hadde vart i 302 år.

Kilder:

Aktstykker Oslo kommune / Bystyrets forhandling 1963, sak nr. 249

Øvre Smaalenene: Referat i avisa 6. april 1964.

Oslo kommune Byarkivet: Jakt i marka. Publisert oktober 2021

Wikipedia med enkeltartikler om flere av eierne før Oslo kommune

Minnestund på Sarabråten

Hva: Minnestund ved Milorgbautaen

Hvor: Sarabråten

Hvem: Østmarkas Venner

Når: Onsdag 4. juni kl. 19:00

8. mai var det 80 år siden andre verdenskrig sluttet. I den anledning blir det en mer høytidelig stemning over minnestunden ved bautaen over de ni Milorg-jegere som falt i kampen for vår frihet og demokrati vårvinteren 1945.

Tidligere kulturminister, fylkesmann og medlem av Nobelkomiteen Anne Enger holder dagens hovedtale.

Anne Enger.

Foto: Agnete Brun.

- «Til ungdommen» framføres av Fornebu SingAirs med dirigent Marianne Fjeld-Solberg
- Østre Aker Musikkorps spiller
- Bautaen hilses av Østmarkas Venner

Turen til Sarabråten kan begynne ved Østmarksetra eller Rustadsaga, eller du kan gå via Mariholtet.

Busstransport kl. 18:00 fra P-plassen ved Østmarksetra.

Påmelding for bussturen til Ivar Ekanger, mobil: 905 34 357 innen 2. juni.

Bautaen på Sarabråten.
Foto: Espen Bratlie.

Et parti av rideveien

Rideveien over Høyås

Tekst og foto: Espen Bratlie.

Det gikk mange ferdselsårer gjennom Østmarka i gamle dager. Disse er avmerket på eldre kart. En ridevei gikk over Høyås som en forbindelse mellom plassene ved Nøkle vann og Elvåga, mellom vest og øst. Det finnes fortsatt spor etter den.

Jeg vet ikke hvor mange ganger jeg har vært over Høyås. Riktignok flest turer om vinteren. Etter den bratte bakken opp fra Ødegården, flater terrenget ut med bred sti eller gode skispor i åpent terreng forbi Ødegårdsmosen før det bærer bratt ned til der bekken fra Langvann renner ut i Nord-Elvåga.

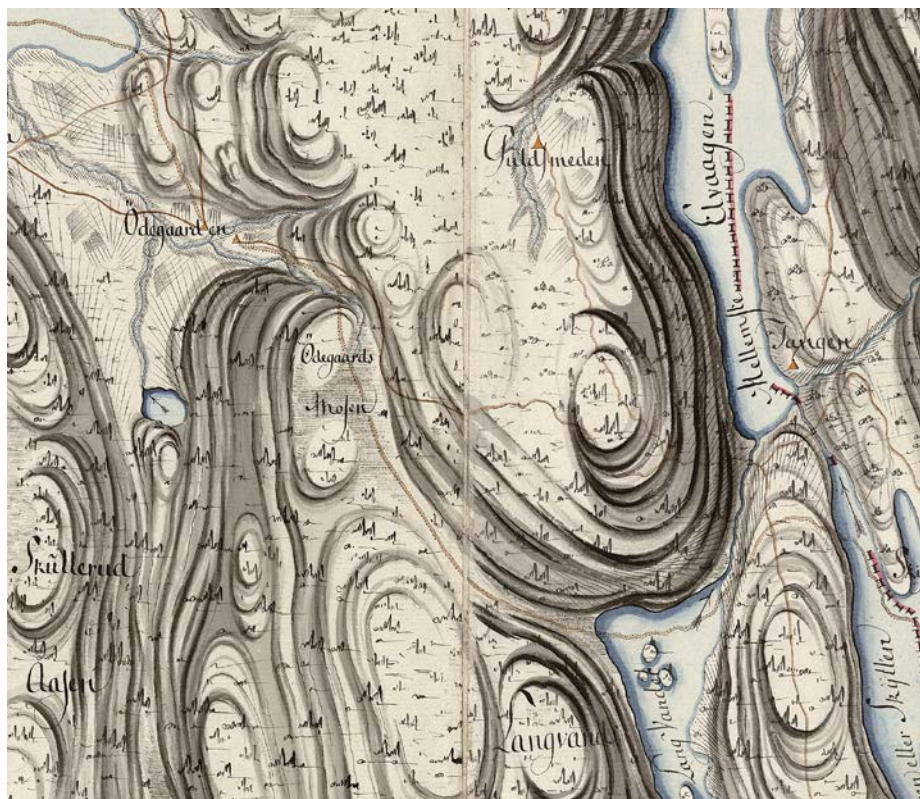
Det finnes rester av steinoppbygginger overalt i Østmarka. Først og fremst spor fra hogst-

veier for transport av tømmer. Det er alltid gøy å oppdage slikt. Ser jeg fire-fem steiner som ligger på rad så fantaserer jeg om at her gikk det en hogstvei. Det var nettopp det jeg så for noen år siden. Ikke bare noen få steiner, men mange steiner i flere høyder som var synlige under mose og gress. Det kunne umulig være en hogstvei for traséen var bare litt over meteren bred. Jeg husket å ha sett et gammelt kart og søkte på nett-

siden til Statens Kartverk, under historiske kart. Kartet heter «Mil nr. 63: Akershus», og er fra 1802. Et kvadratmilkart, i målestokk 1:10 000. Der var det avmerket flere rideveier og nettopp en gikk over Høyås. Kartet er håndtegnet og med dagens øyne ikke så nøyaktig. Plankeveien, den gamle vinterveien for tømmertransport er også inntegnet.

Etter den første oppdagelsen blinker jeg alltid til siden her når jeg går forbi. Hvor mange vet egentlig om denne hemmeligheten? Året etter ville jeg vise mine turvenner mitt funn,

og flere øyne ser mer. Veien fortsatte faktisk videre mot syd langs dagens vei! Ikke lett å se ved første øyekast under skogsvegetasjonen. Jeg har det med å stikke hånden inn i sprekker i oppbygde steinmurer. Alltid på jakt etter en skatt eller et tidsminne. Det gjorde jeg også nå. Jeg løftet opp en solid mosedott. Et svart hull mellom steiner åpnet seg og jeg hånden inn. Det ble et funn på første forsøk! Ut dro jeg en hel ølflaske til stor jubel. Murerpils eller langpils ble en slik flaske kalt. Jeg la den pent på plass igjen.

Utsnitt av kartet fra 1802. Rideveien går øst for Ødegårdsmosen. Plankeveien, den gamle vinterveien, er avmerket med bredere strek fra Langvann, via Ødegården og ut på Nøkklevann.

I høst var jeg tilbake, og flasken lå der selvfølgelig. Den ble behørig avfotografert. 52 stod det på flaskebunnen. Det betød nok ikke 1752 eller 1852, men 1952. Det sier meg at en tørst tømmermann gjemte den under hogst i området på 1950-tallet. På den tiden var veien over Høyås en traktorvei. Mange tiår senere ble den opparbeidet til en skogsbilvei. Med tiden ble rideveien ødelagt av forskjellige inngrep, men ølflasken ligger fortsatt gjemt. Ved nærmere søk i terrenget så det ut som om rideveien tok av til høyre rett etter den øverste korte bakken.

Det er fint over Høyås. Etter å ha slitt seg opp bakkene enten fra vest eller øst belønnes man med flatt terreng og furuskog før det bærer ned igjen. Mange har om vinteren erfart at ved nullføre i lavlandet blir snøen tørrere lenger opp og annen skismøring trengs. Fra Nøkle vann til Høyås er det 90 høydemeter.

Den første blåmerka stien i Østmarka 100 år

Hva: Guidet fellestur
Hvor: Oppmøte ved Skullerudstua
Hvem: Lars Rogstad
Når: Lørdag 7. juni kl. 13:00

Den 7. juni er det 100 år siden det første skiltet ble satt opp ved Skullerudstua. I anledning Friluftslivets år 2025 markerer vi dette med en vandring langs den første merka stien i Oslomarka.

Østmarkas Venner inviterer til en guidet tur langs den første blåmerka stien i Østmarka – fra Skullerudstua og innover mot Rundvann, Smalvann og Langvann. Guide på turen er Lars Rogstad.

Turen starter ved Skullerudstua. Hvis vi får tid, går vi kanskje også innom f.eks. Dryppet og varden på Trolldalsåsen.

Turen blir ca. 5 km lang (tur / retur), tar maksimalt ca. tre timer, og vi går uansett vær – så ta klær etter vær.

Det blir orienteringer underveis om de første blåstiene og skiltingen i Østmarka, og om Friluftsklubbens arbeid på skilting og merking på 1920-tallet.

Ta med niste og drikke for en pause underveis.

Alle er hjertelig velkomne.

Arrangementet er gratis, og det er ingen påmelding; det er bare å møte opp ved Skullerudstua.

Følg med for oppdatert informasjon på www.ostmarkasvenner.no

Bildet er fra 1925; fotograf O. J. Berg

Christian Skredsvigs «Sommernat» er antakelig fra Sarabråten

Tekst: Bjørnar Hassel og Erik Sætre

Christian Skredsvig er en av Norges mest kjente malere fra sent 1800-tall og tidlig 1900-tall. Maleriet som heter «Sommernat. Maaneskind i Nordmarken» ble en favoritt på Høstutstillingen i 1884, men mye tyder på at maleriet egentlig er fra Sarabråten i Østmarka.

Christian Skredsvig kom fra beskjedne kår i Modum, men hans talent for maleri brakte ham til Kristiania, siden til København, München og Paris. I Paris ble han boende, og der fikk han den høyeste utmerkelse noen maler kunne oppnå idet han vant gullmedaljen på den franske høstutstillingen, Den franske Salong, i 1881. Ingen annen norsk maler har klart det, verken før eller senere.

Til venstre: Christian Skredsvigs «Sommernat. Maaneskind i Nordmarken» fra 1884 viser antakelig utsikten fra Sarabråten ved Nøkle vann. Over: Utsikt fra Sarabråten vinteren 2024. (Foto: Bjørnar Hassel).

Våren 1884 var han hjemme i Norge igjen, og i pinsen dro han til skogs. Der malte han «Sommernat. Maaneskind i Nordmarken». Bildet ble stilt ut på den norske høstutstillingen, og der ble det en publikumsfavoritt.

Man har lurt på hvor Skredsvig sto da han malte. Fortjernsbråten i Nordmarka har vært lansert som et mulig sted. Skredsvig har et annet bilde derfra, «Fra Forkjærnsbraatan», men dette bildet er ikke datert så vi vet ikke når han malte det og dermed heller ikke når han var der.

Undertittelen «Maaneskind i Nordmarken» må ikke forlede oss til å tro at det var malt i det vi i dag kaller Nordmarka. Østmarka var ikke et begrep før Aftenposten brukte det første gang i 1915. Østmarka før 1915 var antakelig en del av det som ble kalt Nordmarka.

Om man går tur rundt Nøkle vann, vil man kunne gjenkjenne «Sommernat» som utsikten over vannet fra Sarabråten. Om man sammenlikner maleriet med utsikten sist vinter, ser man den samme etasjeringen i forgrunnen og den samme profilen på åsen i bakgrunnen. Den større avstanden over vannet i 2024 må tilskrives oppdemmingen med sju meter i 1899.

Christian Skredsvigs «Selvportrett» fra 1886 er malt to år etter at han dro til skogs for å male «Sommernat» i 1884. Foto: Oslo Museum / Digitaltmuseum.

At «Sommernat» viser utsikten fra Sarabråten forklarer kanskje hvorfor bildet ble en publikumsfavoritt i 1884. Sarabråten var som kjent Thomas Heftyes landsted, hvortil han inviterte tidens berømtheter: de kongelige, Ole Bull, Edvard Grieg, Ibsen, Vinje. Utsikten var dermed ikke triviell. Den var samfunnstoppenes og åndselitens utsikt. Det kan ha vakt interesse på Høstutstillingen i 1884.

Riktignok kan «Sommernat» også ha vært malt ved Fortjernsbråten i Nordmarka. Odden som stikker fram fra høyre i maleriet, har tre tunger. Odden i Fortjern har en splitt som gir to tunger, så helt like er de ikke. En odde stikker også fram fra høyre i Nøkle vann. Etter at vannet ble demmet opp, vet vi ikke hvordan denne odden opprinnelig så ut.

De som gjestet Heftye på Sarabråten, skrev navnene sine i gjesteboka. Vi har så langt ikke funnet Christian Skredsvig blant dem, men vi har heller ikke funnet gjestebøker fra 1884. Vi har heller ikke besøkt Fortjernsbråten ved fullmåne nattestid, så vi vet ikke om månen ville stått slik den er gjengitt i «Sommernat». Men fra Sarabråten kan fullmånen godt ha stått slik den gjør i maleriet, pinsen 1884.

Kilder:

1. Thomsen, I. R.: Chr. Skredsvig, Grøndahl Dreyer 1995, side 15.
2. Skaiå, A.: Christian Skredsvig på Fortjern i Nordmarka. I «Klassisk norsk kunst» Katalog 48, Galleri Bygdøy Allé. Kunstantikvariat PAMA, Oslo, 2021.
3. Oslo Byleksikon om Nøkle vann

Fakta om Chr. Skredsvig

Christian Skredsvig (1854–1924) hørte til det som kalles «gullalderen» i norsk kunst og var en av Norges mest folkekjære landskaps- og dyremalere. Et av hans mest kjente verk er «Seljefløyten» fra 1889, malt ved Dælivannet i Bærum. Fra 1898 og resten av livet bodde Skredsvig på Hagan i Eggedal, som i dag er museum og kanskje Norges best bevarte kunstnerhjem.

Seljefløyten: Nasjonalgalleriet via Wikimedia Commons 21583285

Der det hele startet ...

Hva: Guidet tur i hjertet av nasjonalparken
Hvor: Oppmøte ved parkeringen på Bysetermåsan
Hvem: Marianne Siegel og Helga Gunnarsdóttir
Når: Søndag 31. august kl. 10:30

I 2011 dukket den tanke opp i Østmarkas Venner at vi burde ta noen større grep for å «redde» Marka vår fra hogst, drifts- og skogsbilveier og andre inngrep av ymse slag. I anledning Friluftslivets år 2025 markerer vi dette med en vandring i nasjonalparken omtrent til stedet der det hele startet ...

Vi møtes på Bysetermåsan og går blåstien mot Skjelbreia. Hvis anledningen byr seg, med innlagt ferjetur. Det blir korte orienteringer underveis om naturen og noe kulturhistorie. Ved hovedstoppet vil vi fortelle litt om forhistorien til nasjonalparken og hvor det hele startet. Retur via blåstier tilbake til Bysetermåsan.

Turen blir ca. 8 km lang og tar omtrent 4 timer.
Klær etter vær OG GODT FOTTØY. Ta med niste og drikke for et par pauser underveis.

Arrangementet er gratis, og det er ingen påmelding. Enebakkbussen fra Oslo stopper på Fjell ca. kl. 10 og det går an å avtale skyss fra busstoppet eller fra Mortensrud T-bane. Ring i så fall en av guidene noen dager i forveien:

Helga Gunnarsdóttir: 959 92 349
Marianne Siegel: 486 05 772

Følg med for oppdatert informasjon på www.ostmarkasvenner.no

Villmarksbarndom VI

HULDRA

Tekst og foto: Halfdan Bleken

Hun hadde langt lyst hår og marius-genser. Jeg så henne så tydelig på andre siden av Kyttjernet. Jeg var 15 år og var på langtur dypt inne i Østmarka sammen med fuglekameraten min, Ø. som jeg fortalte om sist her i bladet. Men nå var jeg alene – Ø. hadde gått ned til Krokvannet for å fiske.

Vi hadde kommet opp hit til Kyttjernet dagen før, gjennom en dyp, myrlendt slukt. Den går hundrevis av meter inn mot tjernet fra nord mellom grå, mørke bergvegger, ulendt og våt å gå i. Men vi hadde «Slagbjørn» gummistøvler, jeg med hjemmestrikede ullsokker i fra Mor, så vi holdt oss tørre.

Og 70-talls-anorakken min med hette hjalp mot den enorme myggplagen som var her. Det var ellers noe vi var vant til, selv om vi kalte dem «jævla jagerfly». Siden den gangen, for 50 år siden, er minst halvdelen av dem forsvunnet i Europa, og dessverre blir det nok jævligere å ikke ha insekter enn å ha dem. Jeg husker forresten sommerferiene på fjellet der broren min og jeg satt i kvel-dingen i seterveggen og konkurrerte om å slå flest mulig mygg med ett slag med flat hånd mot låret. Jeg telte en gang over 20 på cordfløyel-buksa, kan jeg huske.

Vi klatret i røtter og vindfall nede i skyggen mellom bergveggene. Jeg tenkte på boken hjemme om Livingstone og Stanley i Afrika «som gikk på stier der intet menneske hadde trådt». Vi hadde ikke sti og hadde heller ikke møtt en sjel før vi plutselig gikk vi på et par gutter med speiderskjorter og blå speider-skjurf. Det mest oppsiktsvekkende med dem var ikke påkledningen, men at de var helt oppstukket av mygg i ansiktet. Den ene kikket på oss gjennom små sprekker i fjeset. «Vi har glemt myggstift», sa de. Men det hadde heldigvis ikke vi. Om de fikk av oss, husker jeg ikke, men jeg håper det.

Senere satt Ø. og jeg i den lille leiren vi hadde rigget ved bredden av det blanke tjer-net kranset av skog. Jeg tror vi må ha hatt et lite bål og kokt te. Vi hadde ikke telt – lå under åpen himmel. Det var en bakende varm forsommerkveld. Kanskje var det pinse i juni. En løvsanger sang i en or som hang ut over vannet, bare rynket av forsiktige vak etter fisk, titititi-tiutiutiutiutiutitititii.... ellers var det så stille, så stille. Ikke et vind-pust – ikke et menneske. Vi var jo inne i hjertet av Østmarka. Her var det knapt nok

folk den gangen i det som i dag er naturre-servat. Nå for tiden er trafikken så stor at vassdragene her inne går under navnet «Lys-løypa» blant kanopadlere og skøyteløpere.

Solen sank og lyste rødt på granene – så gikk den langsomt ned i nordvest bak Krokvanns-åsen.

Mot syd sto en bratt kolle frem fra granskogen. Den stakk noen titalls meter opp. Haukeberget sto det på kartet. Jeg hadde aldri vært her inne før, og navnet lokket meg. Men Ø. ville bli og prøve vakene med fiskestan-gen, så jeg gikk alene. Jeg kan ikke huske at det var noen klatretur å snakke om, i mot-setning til da jeg var der oppe nå for et par år siden. Snart kunne jeg se ned på vannspeilet under meg som lyste svart i kveldin-gen. Jeg lå på maven mellom furustammene på det grå svaberget der oppe, varm av solen ennå, mens en måltrost sang fra et av grans-pirene som raget opp mot meg.

Snart hørte jeg den karakteristiske pistrin-gen fra et rugdetrekk. Den duestore vade-fuglen kom inn fra vest. Da den nærmet seg, kunne jeg høre det forsiktige «hå-hå-hå-hå» mellom den skarpe pistringen. Den passer-te faktisk under meg, og for første gang så jeg fuglen ovenfra og ikke bare i svart silhu-ett mot kveldshimmelen. Jeg glemmer ikke synet av den fine, brunvatrede ryggen mel-lom de målbevisst arbeidende vingene. Men snart skumret det mer, og nok en villmarks-opplevelse ventet meg denne kvelden.

«Hohohohohohohoho!» En perleugle hukret i granskogen under meg et sted. Det var jo helt utenfor sesong, dette er jo vinterskogens kalde måneskinns-fugl, og nå var den her

en lun pinseaften! Snart sto jeg opprømt nede i den ulendte granskogen under kol-
len. Og ugla holdt på: hohohoho! Lot seg
visst ikke skremme. Om litt var jeg kloss
innpå den i villnisset der nede. Men den
bare lo trolsk: hohoho. Å få øye på fuglen
var kav umulig. Og snart fikk jeg forklar-
ingen på hvorfor den var så standhaftig. Jeg
sto inntil en stor, morken osp, og plutselig
kom den lille ugla lydløst flagrende i halv-
mørket og satte seg til i et svart hull der oppe
i ospen. Fortsatte å le, hohohohohoho! Jeg
sto musestille, den hadde vel sett meg, men
likevel. «Er det der du bor?», tenkte jeg. Og
snart fikk jeg syn for sagn, da fuglen tok en
runde og kom tilbake med en mørk klump
i nebbet. Inn i hullet igjen til ungene sine
med muse-mat, og så sitte og hukre litt igjen.
Jeg syntes den både sang og lo av meg.

Men så var det natt. Og så var det dagen
etter. Jeg hadde vært alene noen timer i nok
en solgnistrende morgen, og Ø. var altså
gått til Krok vann for å fiske. Og det er nå
jenta med det lyse håret og marius-genseren
trer frem for mitt indre blikk. Så livaktig at
jeg ser henne klart for meg den dag i dag, et
halvt århundre senere. Brått var jeg liksom
på den andre siden av vannet. Hos henne.
Holdt rundt henne. Ikke mer, men heller
ikke mindre – duften av det lyse håret. Mer-

kelig. Helt stille. Så gled bildet og synet bort
fra meg igjen – helt lydløst.

Senere lå jeg i røsslyngen i leiren på bredden.
Jeg hadde blikket vendt opp mot den brede
Krokvannsåsen, blankt solskinn fortsatt, ba-
kende varmt. Skogen lyste i alle sjatteringer
av grønt oppover lia. Osp, bjørk, gran, rogn,
furu. Alt var stille. Plutselig velter lia bak-
over, trekker seg sammen, forvridt, bølger
som opprørt hav. Trærne svaier og tumler
om hverandre som i jordskjelv... Ingen tvil
om at det var synsbedrag, absolutt ikke. Jeg
tenkte ikke et øyeblikk noe annet heller, men
jeg var en unggutt som akkurat hadde sett
huldra. Og jeg ble livredd. «Nå blir jeg
gæren», tenkte jeg, «sprø, sinnssyk». Det var
så skremmende å føle at nå mister jeg taket
på meg selv, på sinnet mitt. Det var som å
bli bergtatt.

Først da jeg skyndsomt hadde pakket sake-
ne mine og kommet meg ned til Ø. ved
Krokvannet, slapp dette synsbedraget og
skogskjelven taket. Ø. sto fredelig med stan-
ga ved bredden. Han snellet inn, tok et kast
og betraktet duppen som lå skjevt i vann-
skorpen. «Hei», sa Ø. «Hei», sa jeg.

halfdan.bleken@outlook.com

Østmarkas rikdom:

Dansende stier

Av Trond Wormstrand

Jeg har et kjærlighetsforhold til markas stier. Hvorfor?

* Stiene bringer meg inn til hakkende spetter, duftende myrer, skjelvende ospeløv, rødmeende bær og innbydende badetjern.

* Stiene er vakre. De slynger seg rytmisk gjennom lyng og landskap – som en dans. Labber, klover, hestesko og menneskesko har skapt landskapskunst. For meg en flittig benyttet brukskunst.

* Stiene er møtestedet. «Grana blommer fint i år; sier skogsfolk / de møtes på stien, stanser / og er mennesker for hverandre», skriver Hans Børli. Ja, stiene fylles med smil og snakk. Folk jeg møter på stiene har lært meg mye om Østmarkas steder og skapninger.

* Stiene tilbyr trygghet. Mine aller første skritt inn i Østmarka tok jeg en grå ettermiddag i november. Dagen før hadde vi, et ferskt brudepar, flyttet fra Oslo vest til markagrensen i nord-øst. Etter flyttesjauen måtte jeg ut for å lufte meg. Jeg fulgte et tråkk inn blant bartunge graner. Tåke kom, skumring kom, desorientering kom. Hvor i granskauen var jeg? Lenge roter jeg heseblesende rundt – så med ett foran meg: En brun trestamme med blått merke, og noen meter bortenfor en stake med skilt. Jeg ble ledet trygt tilbake til fersk bolig og fersk frue.

* Stiene helbreder. Skoddeturen i skumringen skremte meg ikke. Jeg ble raskt en ivrig Østmarka-gjenger. I Oslo strevde jeg med vond rygg. Plagen forsvant for godt da turer

på kuperte stier erstattet trasking på asfalt. Ja, jeg tror på stienes legende kraft, også mot tungsinn.

* Stiene fremmer dveling. «Det är inte utsikt du behöver. Det er insikt. Ner i mossan med dig, människa. Titta nära. Böj dig ner», skriver forfatter og skogkjenner Kerstin Ekman. Inspirert av henne bøyer jeg meg gjerne ned. Ofte med Artsorakelet i hånden. En blå er-teblomst, men hvilken? Gjerdevikke, svarer orakelet. Sånt er det vel greit å vite?

Nå slukker jeg pc-en, snører på meg skoene og følger en nær venn, en sti-venn omgitt av et mangfoldig liv, opp til gammelskogen på Østmarkas høyeste punkt, Barlindåsen (398 moh.).

God tur på stien!

NORGE P. P.

Returadresse:
Østmarkas Venner,
Postboks 85 Nordstrand
1112 Oslo

Arrangementer Østmarkas Venner

Dato	Arrangementer
4. juni	Minnestund ved Milorgbautaen på Sarabråten – 80 år siden fredsvåren 1945
7. juni	Den første blåmerka stien 100 år – Ettermiddagstur med Lars Rogstad
31. august	Der det hele startet – Guidet tur med Marianne Siegel og Helga Gunnarsdóttir
7. september	Langs Flyktningeruta med Flyktninghjelpen og Norsk Folkehjelp med guiding av Lars Rogstad
13.–14. september	Spillet om Sarabråten
5. oktober	Opplev Østmarkas fineste universelt utforma leirplass – med Arne Gunnar Havnås
11.–12. oktober	SpeiderhytteTuren 2025
5. november	Høstmøte – tema annonseres seinere
Desember	Førjulstreff

Støtt Østmarkas Venner via Grasrotandelen

GRASROTANDELEN

ØSTMARKAS VENNER

Organisasjonsnummer: 871278202

32774871278202